

TERRORCHILIK FAOLIYATINING USULLARI VA ZAMONAVIY TERRORIZMNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Aziz Babadjanov Ayubovich

Sirdaryo viloyati yuridik texnikumi dekani,

2-darajali yurist

azizbabadjanov7@gmail.com

Xudoyorov Umidjon Dagarovich

Sirdaryo viloyati yuridik texnikumi o'qituvchisi,

3-darajali adliya maslahatchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada zamonaviy dunyoda terrorizmning asosiy tahdidlari hamda ISHIDga e'tibor berilgan. Maqolada terrorizm mafkurasi tarqalishiga qarshi kurashish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Terrorizmni qo'llab-quvvatlovchi faoliyatni ko'rib chiqish, terrorizm, terrorchilik faoliyati va ushbu faoliyatni rag'batlantirish uchun javobgarlik masalalarini ko'rib chiqadi.

Terrorizmga qarshi faoliyat sohasidagi xalqaro qonunchilik hamda terrorizmning oldini olish amaliyotini takomillashtirish bo'yicha muallifning fikrlari.

Kalit so'zlar: Terrorizm, terroristik faoliyat, ISHID, terroristik faoliyatni targ'ib qilish, ekstremizm, ekstremistik va terrorizmga qarshi faoliyat, terror, terroristik harakat, qonunchilik, javobgarlik, terrorizmni moliyalashtirish, terror hujumi.

ABSTRACT

The article focuses on the main threats of terrorism in the modern world, as well as ISIS. The article provides recommendations for fighting against the spread of terrorist ideology. It deals with the activities supporting terrorism and responsibilities for inciting such activities.

Author's views on improving international anti-terrorism legislation and counter-terrorism practices.

Keywords: Terrorism, terrorist activity, ISIS, propaganda of terrorist activity, extremism, extremist and anti-terrorist activity, terrorism, terrorist act, legislation, responsibility, terrorist financing, terrorist attack.

Terrorchilik faoliyatining usullari va zamonaviy terrorizmning rivojlanish tendensiyalari

“Terrorizm”, “terrorchi” tushunchalari XVIII asr oxirida Fransiyada paydo bo‘lgan. Yakobinlar o‘zlarini shunday deb atashgan va har doim ijobiy ma’noga ega. Biroq, Fransiya inqilobi davrida “terrorizm” so‘zi jinoyatchining sinonimi bo‘lib qoldi. Yaqin vaqtgacha “terrorizm” tushunchasi zo‘ravonlikning turli ko‘rinishlarini anglatar edi.

Terrorizm bugungi kunning zamonaviy tahdididir. Yashash joyidan qat’i nazar, har kim terror hujumiga duchor bo‘lishi mumkin.

“Terrorizm” tushunchasi ma’lum bir doiradagi shaxslarning ma’lum bir manfaat va imtiyozlarni qo‘lga kiritish, hukmron hokimiyatni ag‘darish, do‘stona munosabatda bo‘lgan davlatlarni bir biriga qarama-qarshi qo‘yish va davlatlar o‘rtasidagi munosabatlarni murakkablashtirish, har xil turdagi zo‘ravonlik harakatlaridir. Davlatlarga nisbatan tovlamachilik (siyosiy yoki iqtisodiy yoki ikkalasi). Shuningdek, foydalanish tahdidi, aholining ma’lum bir doirasiga nisbatan zo‘ravonlik qo‘llashi mumkin, muayyan siyosiy, ijtimoiy yoki iqtisodiy maqsadlarga erishish uchun alohida davlatlar va hokimiyatlarga tahdid (shantaj) qilish mumkin.

Terrorizm bugungi kunning zamonaviy haqiqatidir. Yashash joyidan qat’i nazar, har bir kishi terroristik hujumga duchor bo‘lishi mumkin.

Terrorchilik harakatining xususiyati shundaki, u ko‘pincha o‘zining aniq qurbonlarini oldindan bilmaydi, chunki u birinchi navbatda davlatga, mavjud boshqaruv tartibiga qarshi qaratilgan. Terrorchilarning vazifasi ko‘pincha zo‘ravonlik, tahdid yo‘li bilan o‘zlarining noqonuniy talablariga erishishdir.

Davlatlar terrorizmning barcha ko‘rinishlariga qarshi kurashishga majbur. Bu masala bo‘yicha xalqaro kongresslar o‘tkazilmoqda, davlatlar terroristik hujumlardan himoya qilish masalalarida hamkorlik qilish to‘g‘risida shartnomalar tuzmoqda.

Masalan, Rossiya davlati terrorchilik xurujlariga qarshi kurashishda ma’lum tajribaga ega bo‘ldi. Mamlakatga qarshi sanksiyalarga qaramay, federal xavfsizlik xizmatining oliy mansabdor shaxsi Amerika Qo‘shma Shtatlarida terrorchilarga qarshi kurash bo‘yicha xalqaro kongressga taklif qilangani bejiz emas.

Antropogen va texnogen ofatlar bilan bir qatorda, terrorchilik tahdidi sivilizatsiyaga real tahdid solmoqda. Terrorchilik harakatlarini tahlil qilar ekanmiz ISHID tashkiloti, islom dinidan boshqa dinga e’tiqod qiluvchi shaxslarni jismoniy yo‘q qilish bilan birga, qadimgi sivilizatsiyasini, moddiy yodgorliklarini ham yo‘q qilayotganligi, bundan tashqari, islom diniga e’tiqod qiluvchi musulmonlar ham qarama-qarshilikka uchrab zo‘ravonlikka duchor bo‘layotganini ko‘rish mumkin.

Dunyo mamlakatlarida sodir bo'lgan bir qator teraktlar, ushbu tahdidga qarshi kurashish algoritmini ishlab chiqishga, davlatlarning milliy xavfsizligini lozim darajada ta'minlashga va terrorizmga qarshi kurashish uchun aholi o'rtasida fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga yordam berdi.

Umuman jamiyatda, xususan, talaba yoshlar orasida terrorchilik harakatlarining namoyon bo'lishi, terroristik tashkilotlarga, shu jumladan, islom diniga mansub turli millatdagi yoshlarni jalb qilish holatlari to'g'risida aholining ayrim qatlamlarini xabardor qilish hamda ushbu holatlarga yetarli darajada tayyorgarlik ko'rmaslik masalalarida mavjud kamchiliklarni hisobga olgan holda, terrorizm namoyon bo'lishi, kelib chiqishi va terroristik tashkilotlarga jalb qilish yo'llari va usullari, keng qamrovli ogohlikka chaqirish va psixologik qarshi kurashni rivojlantirish masalasiga jiddiy e'tibor berish vaqti yetdi.

Umuman dunyo aholisining ba'zi qatlamlari xususan, talabalarda terrorchilik ko'rinishlari tahdidiga qarshi immunitet shakllanmagan. Ijtimoiy tarmoqlar, shaxsiy aloqalar orqali yollovchilar bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqat qilib, zamonaviy yollash usullari orqali yoshlarni sekta va terroristik tashkilotlarga jalb qilish orqali terrorchilik faoliyatiga tobora ko'proq a'zolari jalb qilish imkonini bermoqda. Dunyodagi xudkush-terrorchilarning etnik tarkibini tahlil qilsak, ular orasida usha davlatda yashovchi millatga mansub odamlar, ayniqsa, qizlar ko'proq bor degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Tabiiyki, ular uchun to'siqlardan o'tish osonroq bo'ladi, ularga kamroq e'tibor berishadi.

Allaqachon xalqaro va transmilliy ahamiyat kasb etib ulgurgan diniy ekstremizm va terrorizmning oqibatlarini yengish va unga qarshi samarali kurash olib borishda davlatlarning iqtisodiy, ilmiy, madaniy va diniy salohiyatini safarbar qilish, xalqaro miqyosda esa jahon hamjamiyati sa'y-harakatlarini o'zaro umumlashtirish talab etilmoqda.

Nega terorchilik harakatlari sodir bo'lmoqda? Ehtimol, bu ularning turmush tarzidan norozilikdir. Ehtimol, bu tengdoshlar oldida o'ziga xos jasoratdir. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning dunyoqarashini tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. To'g'ri, kichik hajimlarda taqdim etilgan ma'lumotlar o'smirning dunyoqarashini shakllantiradi hamda ularning munosabatini asta-sekin ma'lum faoliyatga to'g'ri yo'naltiradi.

Hayotda mustahkam mavqega ega bo'lmagan odamlar bilan mutaxassislar - psixologlar ishlaydi, asta-sekin o'z dunyoqarashini kerakli yo'nalishga o'zgartiradi.

Bundan tashqari, millatchilikning tarqalishi insonning ongini chalkashtirishga olib keladi, millatchilar atrofida yaxshiroq odam yo'qligiga ishona boshlaydi va shu bilan o'zini boshqa millatlarga qarshi qo'yadi. Ongidagi bu tarafkashlik kuch ishlatish

to'g'risida qaror qabul qilish uchun qulay zamindir. Bir zanjir bor: "siz eng zo'rsiz, shuning uchun boshqalar yomonroq. Siz eng zo'rsiz, shuning uchun sizga ko'proq sharoit kerak. Tovar hamma uchun etarli emas - boshqasini o'ldiring yoki uni siz uchun ishlashga majbur qiling. Shunday qilib, zo'ravonlikdan foydalanishning keyingi bosqichida siz aniq bir odamni yoki bir guruh odamlarni o'ldirganingizning ahamiyati yo'q. Siz eng zo'rsiz, shuning uchun siz hamma narsani qila olasiz. Siz eng zo'rsiz, shuning uchun siz haqsiz" degan fikr va vayronkor g'oyalar shakillanadi.

Insoniyatning milliy xavfsizligiga, dunyodagi tartib va barqarorlikka tahdid mavjud. Zero, xalqaro terrorizmning rivojlanishi masalalarida ham ko'p narsa insonning dunyoqarashi, uning mafkurasi, muhiti va nihoyat, u qanday sharoitda yashashiga bog'liq. Qaror qabul qilishni kechiktirish yoki muayyan hududlar aholisining muammolarini o'rganishni istamaslik terrorizimning ko'rinishlari shakillanishiga olib keladi va ularning harakatlari qanchalik muvaffaqiyatli bo'lsa, shunchalik ko'payadi.

Terrorizm oshkoralik va oshkoralik asosida amalga oshirilishi mumkin. Hech kim bilmasa, terroristik harakat qilishdan foyda yo'q. Bunday harakatlarning asosiy vazifasi aholi va hukumatni qo'rqitish, ularni belgilangan talablarni bajarishga majburlashdan iborat. Siz tahdidga qarshi tura olmaysiz, davlat sizni himoya qila olmaydi, degan qarashlar jamiyatga adovat keltiradi.

Boshqa tomondan, aholining hech bo'lmaganda bir qismini qo'llab-quvvatlamasdan turib, terrorchilik harakatlarini amalga oshirish mumkin emas.

OAV ma'lumotlariga ko'ra, hozirga qadar ISHIDning o'quv lagerlarida 400 ga yaqin bola mashg'ulot o'tkazgan. Ular asosan muxoliflarni qatl qilish uchun ishlatiladi.

Shimoliy Afrika va Yaqin Sharqning alohida hududlari terrorchilik tashkilotlarini to'liq qo'llab-quvvatlamoqda.

Jahon hamjamiyati terrorizmni turli yo'llar bilan bostirishga harakat qilishi kerak. Bunga terrorizm uchun javobgarlikni kuchaytirishga qaratilgan yangi huquqiy normativ hujjatlarni yaratish kiradi. Bu jamiyatning ijtimoiy muammolarining yechimi hamdir. Bu yosh avlodni tarbiyalash, ular qalbida sog'lom ma'naviyatni shakllantirish, ular qalbida vatanparvarlik, vatanga muhabbat g'oyalarini singdirishdir. Bu g'oyalar terrorchilik tahdidi darajasini pasaytirishga qaratilgan xalqaro tadbirlarni rejalashtirish, yaqinlashib kelayotgan terrorchilik harakatlarini aniqlash va ularni bostirishni o'z ichiga oladi.

Ko'pincha ommaviy axborot vositalari har qanday terrorchilik harakati tafsilotlarini "mazza qilib" yoritadi. Ular tirajga intilib, alohida terrorchilik tashkilotlari faoliyatini "reklama" qilib, o'quvchilar ko'z o'ngida baland ko'taradi. "Charlie

Hebdo” jurnali tahririyatiga qilingan terakt haqida xabaringiz bor , ammo bu hujumni Muhammad payg’ambarning karikaturasini joylashtirgan jurnal xodimlarining o‘zlari qo‘zg‘atgan . Bu jurnalning salafi “Hara” jurnali ekanligini kam odam biladi, Kiri Hebdo 1970 yilda Fransiyaning sobiq prezidenti Sharl de Gollning o‘limi munosabati bilan multfilm uchun yopilgan edi.

Yopiq jurnalning faoliyati go‘yo aqidaparast dindorlarni ataylab gigijlashi g‘alati emasmi. Bu erda Fransiya hukumati aralashishi kerak edi, ammo bu amalga oshmadi. Terror hujumi sodir bo‘ldi, odamlar halok bo‘ldi, bu ish dunyo matbuotida keng tarqaldi. Terrorchilar o‘z maqsadiga erishdilar.

O‘n yil davomida taxminan 6500 ta xalqaro terrorchilik akti amalga oshirildi, ulardan 5 ming kishi halok bo‘ldi, 11 mingdan ortiq odam jarohatlangan!

So‘nggi paytlarda “kompyuter terrorizmi” haqida gap ketmoqda. Postindustrial jamiyat davrida yadro texnologiyalari, samolyotlarda navigatsiya va fan va texnologiyaning ko‘plab sohalarida barcha jarayonlar kompyuterlar tomonidan boshqariladi. Boshqaruv huquqiga ega bo‘lgan terrorchi insoniyatga tuzatib bo‘lmaydigan zarar etkazishi mumkin.

Zamonaviy terrorizmda quyidagi xususiyatlar tobora aniq namoyon bo‘lmoqda:

- terroristik harakatlar natijasida odamlarning ommaviy nobud bo‘lishi va katta moddiy yo‘qotishlar, ularni amalga oshirishdagi beadablik va shafqatsizlik;

- terrorchilik tuzilmalarini yuqori darajada moliyaviy va moddiy-texnik ta‘minlash, uni amalga oshirish uchun chuqur yashirin manbalar va kanallarning mavjudligi;

- xalqaro terroristik tuzilmalarning energiya tashuvchilar va foydali qazilmalarning boy zahiralariga ega bo‘lgan hududlar ustidan nazorat o‘rnatishga intilishi;

- xalqaro va milliy darajadagi terrorchilik tuzilmalari, shuningdek, qurol, giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalarning noqonuniy muomalasi, odam savdosi va jinoiy biznesning boshqa tuzilmalari bilan shug‘ullanuvchi jinoiy tashkilotlar bilan barqaror aloqalarning mavjudligi va boshqalar.

XULOSA

Aytilganlarning barchasidan shunday xulosalar chiqarish mumkin: terrorizmga qarshi kurashish har bir aqli raso insonning, jamiyat va davlatning, jahon hamjamiyatining vazifasidir.

Terrorizmga qarshi kurashda bir nechta yo‘nalishlar mavjud:

- Yosh avlodda vatanparvarlik va axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash.

- Terrorizmning namoyon bo‘lishiga yordam beradigan sabablarni bartaraf etish bo‘yicha keng ko‘lamli dasturni amalga oshirish.
- Terrorizmni qo‘llab-quvvatlash uchun pul oqimini to‘xtatish orqali terrorchi tashkilotlarini yo‘q qilish.

Faqatgina qat’iy choralar ko‘rish bilan ushbu muammo bilan kurashib bo‘lmaydi. Yoshlarni nazoratsiz qoldirish, ularning diniy bilimlar bazasiga e’tiborsizlik mamlakatni o‘tkir inqirozlar sari yetaklaydi. Islom niqobi ostidagi terrorchilarga qarshi kurashda hushyorlikni boy bermasdan, aholiga, ayniqsa, yoshlarga mo‘tadil islom ta’limotlarini singdirish, jaholatga qarshi ma’rifat bilan kurashish eng maqbul yechim ekanligi jahon tajribasida yanada aniq namoyon bo‘ladi.

Diniy, mafkuraviy, axloqiy qadriyatlarda sizdan farq qiladigan odamlarning (terrorchilarning), mafkuraviy og‘ir oqibatlariga olib keladigan xoinona xatti-harakatlari, fitna, ig‘vogarliklarini (provokatsiyasini) bas qilaylik, to‘xtataylik, oldini olaylik.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. Kudryavtsev V.N. Terrorizmning oldini olish / V.N.Kudryavtsev / Ijtimoiy fanlar va zamonaviylik. - 2004. - 1-son.
2. Lomakina. Yu. S. Terrorizm XXI asrning global muammosi / Yu. S. Lomakina./ Ilmiy ishlar. 9-son. 3-jild. -M, 2009. - S. 601 - 604
3. Xalqaro terrorizm: qarshi kurashning axborot jihatlari. M.: "Informatsiologiya" xalqaro nashriyoti , 2005.- 128 b.
4. Terrorizmga qarshi kurash asoslari: darslik. talabalar uchun nafaqa. yuqori _ ta’lim muassasalari / [Ya. D. Vishnyakov, G. A. Bondarenko, S. G. Vasin , E. V. Gratian]; ed. I. Vishnyakova. - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2006. - 240 b.
5. hacopkg - <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1427216880>
6. Koxanov. A. K. Yevpatoriya Ijtimoiy fanlar instituti, tekst nauchnoy rabotiy na temu «Terrorizm — problema veka».
7. Yodgorov Sh.M Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti tayanch doktoranti “XX asr oxiri - XXI asr boshida misr hukumatining diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash strategiyasining o‘ziga xos xususiyatlari” “Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social sciences” jurnali 2021 yil www.oriens.uz